

TAXELE PENTRU RESURSE NATURALE – INSTRUMENT AL POLITICII DE MEDIU ÎN REPUBLICA MOLDOVA

CZU: 336.226.44

DOI : <https://doi.org/10.52673/18570461.24.3-74.07>Doctor în științe economice, lector universitar **Tatiana COVALSCHI**E-mail: tatiana.covalschi@usm.mdORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0331-6724>Doctorandă **Aliona MEDVEȚCAIA**E-mail: aliona.medvetcaia@usm.mdORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-2292-3664>

Universitatea de Stat din Moldova

NATURAL RESOURCES FEES – A TOOL OF ENVIRONMENTAL POLICY IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Summary. The transition to a green and circular economy imposes new challenges, including taxation. The purpose of this research is to formulate fiscal policy recommendations with reference to natural resources fees in the Republic of Moldova, emerging from the scientific documentation on their importance, as well as from the analysis of the practical way in which they are used. The research methodology is based on the scientific documentation, analysis and synthesis of the most relevant studies on the researched topic, of the national legal framework that regulates these taxes, but also of the data on the collection of natural resources fees in the Republic of Moldova. This research led to the identification in the specialized literature of a specific function of these fees – environmental protection. However, the analysis of the data on the collection of these taxes in the Republic of Moldova showed that the financial function of the natural resources fees has not been confirmed, therefore their impact on environmental protection cannot be analyzed.

Keywords: green and circular economy, natural resources fees, fee for the extraction of useful minerals, water fee, fee for using subsoil, local budgets.

Rezumat. Tranziția spre o economie verde și circulară impune noi provocări, inclusiv în materie de fiscalitate. Scopul acestei cercetări este de a formula recomandări de politică fiscală cu referire la taxele pentru resursele naturale în Republica Moldova, bazându-ne pe documentarea științifică asupra importanței acestora, dar și pe analiza modului practic în care sunt utilizate. Metodologia cercetării se bazează pe documentarea științifică, analiza și sinteza celor mai relevante studii pe tema cercetată, a cadrului legal național care reglementează aceste taxe, dar și a datelor privind colectările din taxele pentru resursele naturale în Republica Moldova. Cercetarea realizată a condus la identificarea în literatura de specialitate a unei funcții specifice taxelor respective – cea de protecție a mediului. Totuși, analiza datelor privind colectările din aceste taxe în Republica Moldova a arătat că funcția financiară a taxelor pentru resursele naturale nu s-a confirmat, prin urmare, nu poate fi analizat nici impactul lor asupra protecției mediului.

Cuvinte-cheie: economie verde și circulară, taxe pentru resursele naturale, taxa pentru extragerea mineralelor utile, taxa pentru apă, taxa pentru folosirea subsolului, bugete locale.

INTRODUCERE

La etapa actuală, autoritățile publice și cercetătorii din diferite țări se confruntă cu provocarea găsirii soluțiilor pentru a reduce impactul negativ al activităților umane fără a împiedica dezvoltarea economică a statelor. În Republica Moldova, promovarea unui mediu sănătos și sigur reprezintă o prioritate națională, fiind un obiectiv distinct inclus în Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030”. Astfel, utilizarea taxelor pentru resursele naturale, ca instrument al politicii de mediu, este un *subiect important* în contextul schimbărilor necesare, descrise în Obiectivul 10 al Strategiei.

Mai mult ca atât, *tema cercetată este una actuală* în contextul obținerii de către Republica Moldova a statutului de stat candidat pentru aderarea la Uniunea Europeană, pe plan mondial UE fiind considerată un pionier al economiei circulare [1], aplicarea taxelor de mediu în practica fiscală a țărilor membre fiind regăsită atât în reglementările legale la nivel comunitar, cât și în multe izvoare din literatura de specialitate [2].

Scopul acestei cercetări este de a formula recomandări de politică fiscală cu referire la utilizarea taxelor pentru resurse naturale în Republica Moldova. În acest context este efectuată documentarea științifică asupra conceptului taxelor pentru resursele naturale

și a importanței utilizării acestora în cadrul politicii fiscale. De asemenea, este evaluată experiența Republicii Moldova privind aplicarea categoriei respective de taxe, prin analiza cadrului legal național în domeniul dat, dar și a contribuției taxelor pentru utilizarea resurselor naturale la formarea veniturilor bugetare publice.

MATERIALE ȘI METODE

Cercetarea științifică a fost realizată în trei etape:

- La prima etapă a cercetării a fost studiată esența conceptului de taxe pentru resursele naturale în baza *documentării științifice și a analizei și sintezei* cercetărilor efectuate anterior, determinând locul acestor taxe în sistemul impozitelor și taxelor, dar și scopul urmărit în politica fiscală prin aplicarea acestei categorii de pârghii fiscale.

- În următoarea etapă a fost analizat cadrul legal național care reglementează perceperea acestor taxe în Republica Moldova și au fost stabilite principalele măsuri de politică fiscală, realizate în perioada 2017–2023, cu referire la această categorie fiscală.

- În ultima etapă, pornind de la *calculul indicatorilor statistici* de dinamică și structură ai taxelor pentru resursele naturale, în baza datelor statistice ale Ministerului Finanțelor privind executarea bugetelor autorităților publice locale (BUAT), precum și a Raportului Curții de Conturi privind auditul conformității calculării și încasării taxelor pentru resursele naturale în Republica Moldova, a fost determinată contribuția acestora la formarea veniturilor bugetare publice și relevanța lor ca pârghii fiscale.

STUDIUL LITERATURII

Poluarea mediului este un exemplu clasic de externalitate negativă, deoarece cei care beneficiază din consumul iresponsabil de resurse transpun, de fapt, costurile poluării asupra altor persoane, iar aceasta, în prezent, se resimte ca o problemă destul de stringentă [3, p. 52227]. Subiectul dat nu este unul nou în literatura de specialitate, la fel ca și aplicarea taxelor pentru resurse naturale. Astfel, A.C. Pigou (1920) a propus, ca soluție pentru descurajarea activităților care duc la poluarea mediului, impozitarea acestor activități, transformând astfel costurile externalizate ale poluatorului în costuri suportate direct de acesta. Cercetătorii se referă la forma respectivă de impozit ca fiind *taxa Pigou* [4; 5]. Taxa pentru utilizarea resurselor naturale este o formă a taxei Pigou, utilizată pentru a rezolva problema exploatării resurselor.

Intervenția autorităților publice în scopul protecției mediului înconjurător, asigurată prin utilizarea in-

strumentelor fiscale, este numită în literatura de specialitate *reforma taxei de mediu*, obiectivul principal al căreia, în opinia lui M. Radulescu ș.a., este „promovarea creșterii economice, reducerea șomajului și protejarea mediului” [6]. Se cunoaște că introducerea unor noi taxe în practica fiscală pune o presiune mai mare asupra contribuabililor, care în mod firesc pot opune rezistență, de aceea, pentru realizarea obiectivelor reformei, așa cum este argumentat în studiul realizat de P. Ekins ș.a., aceasta presupune nu doar introducerea unor taxe de mediu, dar și reducerea concomitentă a cotelor la alte taxe, cum ar fi impozitul pe venit din salariu, contribuțiile obligatorii de asigurare socială și medicală, stimulând activitatea economică și investițiile, astfel încât cele două măsuri fiscale să se compenseze, având în consecință cel puțin un efect neutru asupra economiei sau chiar unul stimulator [6, p. 2; 7, p. 448].

Această teorie, cunoscută ca *teoria dividendelor duble*, a fost introdusă în literatura de specialitate de D. Pearce în 1991 [8]. Mai mult ca atât, referitor la taxele de mediu, *ipoteza lui Porter* sugerează că reglementările de mediu determină firmele să crească inovația sau productivitatea, ceea ce, la rândul său, le îmbunătățește performanțele financiare [9]. Astfel, putem concluziona că taxele de mediu, inclusiv taxele pentru utilizarea resurselor naturale, au un *impact economic* pozitiv asupra dezvoltării economice.

După cum se menționează în studiul lui C. Ciubota, taxele pentru utilizarea resurselor naturale sunt o componentă a taxelor de mediu, care de asemenea includ taxele de energie, taxele de transport și taxele pe poluare [2, p. 280]. Pornind de la perspectiva *impactului de mediu*, Q. Xiao și D. Liu grupează taxele de mediu în taxele pentru emisie și taxele pentru utilizarea resurselor naturale [3]. Totodată, în cadrul aceluiași studiu, autorii afirmă că în literatura de specialitate majoritatea cercetărilor sunt concentrate pe analiza eficienței aplicării în practica fiscală a taxelor de emisie, mai puțin fiind cercetat impactul taxelor pentru utilizarea resurselor naturale [3, p. 52227]. Totuși, analiza concluziilor la care ajung studiile practice privind confirmarea teoriei dividendelor duble relevă că reforma are cel puțin un efect pozitiv asupra mediului [6, pp. 2-3; 5, p. 5234].

După cum constată J. Wang ș.a., în comparație cu taxele de emisie, menite să descurajeze ex-post consumul de produse care provoacă poluarea mediului, în special prin emisia de CO₂, taxa pentru resursele naturale pune accentul pe prevenirea ex-ante a acestui consum, având totodată un impact de mediu mult mai mare, deoarece nu se referă doar la resursele a căror utilizare are ca efect emisia de CO₂, de exemplu, dife-

rite resurse energetice, dar la consumul resurselor în general, inclusiv pământul, apa, resursele forestiere, minerale utile etc., și are ca scop promovarea unei exploatare raționale a resurselor, evitarea risipei și a poluării și contribuția la îmbunătățirea eficienței utilizării și reciclării resurselor [10]. Studiul recent realizat de Xiao Q. și Liu D. pe un eșantion de întreprinderi chineze arată că taxa pentru utilizarea resurselor a contribuit la îmbunătățirea nu numai a performanței de mediu a întreprinderilor, ci și a performanței financiare a acestora, confirmând ipoteza lui Porter [3, p. 52228].

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Rezumând cele expuse în literatura de specialitate analizată, conchidem că taxele de mediu au drept scop reducerea impactului negativ al activității umane asupra mediului. În funcție de modul în care se realizează acest deziderat, ex-post sau ex-ante consumului, taxele de mediu pot fi grupate în două categorii: *taxe de emisie* (taxe de energie, taxe de transport și taxe de poluare) și *taxe pentru resursele naturale*.

Așadar, taxele pentru resursele naturale reprezintă o categorie de instrumente prin care se realizează reforma taxei de mediu, dar față de care se manifestă pe nedrept un interes mult mai mic atât în literatura de specialitate, cât și în practica fiscală. Drept confirmare a celor afirmate anterior, analiza datelor statistice demonstrează că până și în UE, care este considerată un pionier al economiei circulare [1], veniturile încasate din perceperea acestor taxe au o pondere nesemnificativă în totalul încasărilor din taxele de mediu (tabelul 1) [11]. Este de remarcat faptul că, potrivit Eurostat, în taxele pentru utilizarea resurselor naturale nu este inclus impozitul funciar, cu excepția taxelor specifice pentru defrișări.

În perioada 2017–2021, în UE veniturile încasate din taxele de mediu sunt generate în cea mai mare parte de taxele de energie, cu o pondere de 77–78%, urmate de taxele de transport, cu o pondere de 18–19% și taxele de poluare, cu o pondere de aproximativ 3%. Taxele pentru utilizarea resurselor contribuie cel mai puțin la formarea veniturilor bugetare din taxe de mediu, cu o pondere de cel mult 0,5% în totalul încasărilor din taxele de mediu în perioada 2017–2021.

Deși, ca pondere în totalul taxelor de mediu la nivelul UE, taxele pentru resursele naturale au un rol modest, totuși, aplicarea lor prezintă un interes aparte, având în vedere că, prin majorarea cotelor la aceste taxe, crește prețul resurselor naturale asupra cărora ele sunt aplicate. Astfel, consumatorul este motivat să folosească resursele mai eficient și mai responsabil, ceea ce în final contribuie la reducerea impactului negativ al omului asupra ecosistemelor.

Conform Legii nr. 1515/1993 privind protecția mediului înconjurător, resursele naturale includ solul, subsolul, apele, flora și fauna, aflate pe teritoriul republicii, precum și aerul din spațiul de deasupra acestui teritoriu, constituind patrimoniul național al Republicii Moldova [12]. Acestea reprezintă bunuri economice ale întregii societăți, prin urmare, beneficiile obținute din valorificarea resurselor naturale ar trebui să fie distribuite echitabil tuturor membrilor societății. Pentru a se asigura atingerea obiectivului respectiv, dar și pentru raționalizarea utilizării resurselor naturale, în multe state ale lumii, inclusiv în Republica Moldova, sunt aplicate taxele pentru utilizarea resurselor naturale.

La baza aplicării în practica fiscală a taxelor pentru utilizarea resurselor naturale se găsesc o serie de principii: principiile economiei resurselor naturale, în special *beneficiarul plătește*, primatul și socializa-

Tabelul 1
Structura încasărilor bugetare din taxele de mediu în UE

Anii	Total taxe de mediu, mld. euro	Taxe de energie		Taxe de poluare		Taxe de transport		Taxe pentru utilizarea resurselor	
		Suma, mld. euro	Pondere, %	Suma, mil. euro	Pondere, %	Suma, mil. euro	Pondere, %	Suma, mil. euro	Pondere, %
2017	319,0	246,2	77,20	9,0	2,83	62,3	19,52	1,4	0,45
2018	325,9	252,7	77,52	9,2	2,83	62,5	19,18	1,5	0,47
2019	330,4	256,0	77,49	9,8	2,96	63,1	19,09	1,5	0,45
2020	300,9	231,8	77,04	9,7	3,22	57,9	19,24	1,5	0,50
2021	331,3	259,6	78,35	10,4	3,15	59,7	18,03	1,6	0,47

*Notă: 27 de țări începând cu anul 2020.

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor Eurostat [11].

rea Naturii, principiile ecodenzității și dezvoltării durabile, ecologizării producțiilor materiale. Trebuie remarcat faptul că legislația Republicii Moldova, dar și directivele europene prevăd aplicarea principiului „utilizării contra plată” și „recuperarea costurilor de utilizare a resurselor naturale” [13, p. 30].

Obiectivele primordiale ale implementării taxelor pentru utilizarea resurselor naturale sunt: „1) maximizarea și mobilizarea optimă a beneficiului social rezultat din valorificarea patrimoniului natural; 2) reducerea stocurilor de materii prime naturale la unitatea de producție obținută și accelerarea procesului de substituție a acestora; 3) evitarea epuizării rapide a resurselor naturale; 4) menținerea și ameliorarea capacității de asimilare a mediului” [13, p. 243].

Practica mondială demonstrează o gamă destul de largă de instrumente utilizate în domeniul impozitării consumului resurselor naturale. De exemplu, în procesul de formare, sistemul rus de impozitare a utilizării resurselor naturale a evoluat de la plata chiriei sau rentei până la o întreagă gamă de regimuri de impozitare [14].

Pe teritoriul Republicii Moldova, taxele pentru utilizarea resurselor naturale au fost introduse la finele anilor 1980 [15, p. 65]. În primii ani de independență a Republicii Moldova, sistemul de valorificare și gestionare a resurselor naturale, rămas drept moștenire din perioada sovietică, era unul ineficient, deoarece, din cauza costurilor reduse la resursele naturale, acestea erau consumate irațional, în exces, ceea ce a condus la epuizarea lor, cu impact de degradare a mediului înconjurător [16].

Primul act legislativ național care reglementa aplicarea taxelor pentru utilizarea resurselor naturale a fost Legea nr. 1515/1993 privind protecția mediului înconjurător. În varianta inițială a legii, taxele respective erau destinate completării fondurilor ecologice extrabugetare, principalele surse de finanțare a acestor fonduri fiind plățile de poluare a mediului, pentru folosirea apei și a subsolului, dar și cota-parte a impozitului funciar, stabilită de Parlament [12]. Începând cu anul 1997, odată cu aprobarea Codului Fiscal, taxele pentru resursele naturale au devenit surse de finanțare a bugetelor unităților administrativ-teritoriale (BUAT).

Conform Legii nr. 60/2020 privind instituirea unor măsuri de susținere a activității de întreprinzător și modificarea unor acte normative, începând cu 1 ianuarie 2021, sistemul taxelor pentru resursele naturale a fost redus de la șapte, la trei tipuri de taxe, fiind excluse: taxa pentru lemnul eliberat pe picior, taxa pentru efectuarea prospecțiunilor geologice, taxa pentru efectuarea explorărilor geologice [17]. În schimb,

a fost introdusă taxa pentru folosirea subsolului, care urma să substituie taxa pentru folosirea spațiilor subterane în scopul construcției obiectivelor subterane, altele decât cele destinate extracției mineralelor utile și taxa pentru exploatarea construcțiilor subterane în scopul desfășurării activității de întreprinzător, altele decât cele destinate extracției mineralelor utile.

Considerăm inoportună excluderea taxei pentru lemnul eliberat pe picior. Nu este de neglijat rolul acestei taxe în educarea unui consum sustenabil al resurselor forestiere, prin majorarea prețului consumatorului final, orientat în sensul economisirii și folosirii raționale a lemnului, substituiri acestuia cu alte materiale sintetice, reciclării deșeurilor, contribuind astfel la păstrarea și sporirea resurselor forestiere ale țării. Astfel, începând cu 1 ianuarie 2021, sistemul taxelor pentru resursele naturale în Republica Moldova include: taxa pentru apă, taxa pentru extragerea mineralelor utile și taxa pentru folosirea subsolului.

Pentru colectarea datelor privind încasarea veniturilor din aceste taxe în scopul analizei ulterioare este necesar de a prezenta în ce bugete sunt colectate taxele respective (tabelul 2). Dacă în perioada 2017–2020 taxele pentru resursele naturale reprezentau o sursă de finanțare a bugetelor locale, fără a preciza care bugete anume, în anii 2021 și 2022 acestea constituiau surse de finanțare a bugetelor unităților administrativ-teritoriale de nivelul II: bugetele raioanelor și bugetul central al unității teritoriale autonome cu statut juridic special, bugetele municipiilor Bălți și Chișinău. În anul 2023 taxa pentru extragerea mineralelor utile participă la finanțarea bugetelor locale de nivelul I: bugetele satelor (comunelor) și bugetele orașelor (municipiilor, cu excepția municipiilor Bălți și Chișinău). Începând cu anul fiscal 2024, jumătate din încasările cumulate din taxele pentru resursele naturale se vor vărsa la bugetul local de nivelul întâi, iar restul la bugetul de stat.

Considerăm oportună participarea taxelor pentru resursele naturale la finanțarea bugetelor de nivelul I, deoarece, comparativ cu BUAT de nivelul II, acestea se confruntă în prezent cu mult mai multe provocări privind finanțarea, mai ales că protejarea resurselor naturale prin redresarea situației suprafețelor funciare, a spațiilor verzi și rezervațiilor peisagistice este de competența autorităților locale de nivelul I.

Deși scopul aplicării taxelor – educarea unui consum rațional al resurselor naturale – este unul foarte important, totuși, din punctul de vedere al contribuției taxelor pentru resursele naturale, rolul acestora este unul modest, în perioada 2017–2022 ponderea lor în totalul veniturilor BUAT fiind de 0,25%-0,29%. Mai mult ca atât, în anul 2023 acest indicator s-a re-

Tabelul 2

**Participarea taxelor pentru resursele naturale la finanțarea bugetelor publice
pentru perioada 2017–2024**

Anii 2017–2020	
Bugete ale unităților administrativ-teritoriale	
Anii 2021–2022	
BUAT de nivelul II: bugetele raioanelor și bugetul central al unității teritoriale autonome cu statut juridic special, bugetele municipiilor Bălți și Chișinău	
Anul 2023	
Bugete ale unităților administrativ-teritoriale	
BUAT de nivelul I: bugetele satelor (comunelor) și bugetele orașelor (municipiilor, cu excepția municipiilor Bălți și Chișinău)	BUAT de nivelul II: bugetele raioanelor și bugetul central al unității teritoriale autonome cu statut juridic special, bugetele municipiilor Bălți și Chișinău
Taxa pentru extragerea mineralelor utile (50%)	Taxa pentru apă Taxa pentru extragerea mineralelor utile (50%) Taxa pentru folosirea subsolului
Anul 2024	
BUAT de nivelul I: bugetele satelor (comunelor) și bugetele orașelor (municipiilor, cu excepția municipiilor Bălți și Chișinău)	Bugetul de Stat

Sursa: Elaborat de autori în baza surselor [18] și [19].

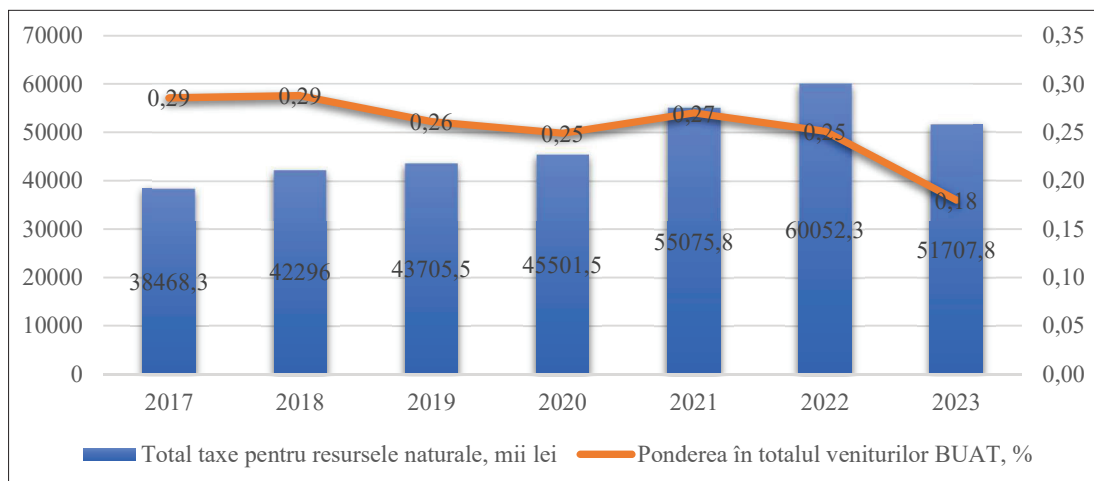

Figura 1. Evoluția veniturilor din taxe pentru resursele naturale în Republica Moldova.

Sursa: Elaborată de autori în baza [20].

dus semnificativ comparativ cu anul anterior, de la 0,25% la 0,18% în totalul veniturilor BUAT (figura 1). Pentru a determina cauza care a generat reducerea dată, în continuare vom prezenta o analiză mai detaliată a evoluției în dinamica încasărilor din taxe pentru resursele naturale pe tipuri de taxe pentru aceste resurse (tabelul 3).

Datele privind acumularea veniturilor în BUAT pe tipuri de taxe pentru resursele naturale arată că reducerea veniturilor colectate din aceste taxe în anul 2023 este cauzată de reducerea încasărilor din taxa pentru extragerea mineralelor utile, cu 6,5 mil. lei sau 22%

și încasărilor din taxa pentru apă, cu 2,4 mil. lei sau 8,2%. Deși încasărilor din taxa pentru folosirea subsolului au crescut de peste 99 de ori, această creștere nu a putut compensa reducerea încasărilor celorlalte două taxe pentru resursele naturale.

Menționăm că diminuarea încasărilor nu este consecința unor măsuri de politică fiscală în privința acestor taxe. De fapt, în perioadele fiscale 2022–2024 nu au avut loc modificări în cotele taxei pentru apă, iar cotele taxei pentru extragerea mineralelor utile au fost majorate doar începând cu anul fiscal 2024. Mai mult ca atât, analiza datelor operative privind executarea

Tabelul 3

**Evoluția veniturilor din perceperea taxelor pentru resursele naturale în Republica Moldova
în perioada 2017–2023**

Denumirea indicatorului	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Indicele mediu anual de creștere/descrștere
1. Taxa pentru apă, mii lei	26716,6	26501,9	26027,9	27792,0	26731,3	30300,4	27880,9	-
Indicele de creștere/descrștere în lanț, coeficient	-	0,99	0,99	1,07	0,96	1,13	0,92	1,01
Taxa pentru efectuarea prospecțiunilor geologice, mii lei*	1,2	1,5	0,1	0	0	0	0	-
Taxa pentru efectuarea explorărilor geologice*	25,6	43,4	49,5	62,8	0	0	0	-
2. Taxa pentru extragerea mineralelor utile, mii lei	11745,7	15755,4	17672,3	17693,8	28339,7	29745,7	23210,2	-
Indicele de creștere/descrștere în lanț, coeficient	-	1,34	1,12	1,00	1,60	1,05	0,78	1,12
3. Taxa pentru folosirea subsolului, mii lei	6	38,7	5,3	15,7	4,8	6,2	616,7	-
Indicele de creștere/descrștere în lanț, coeficient	-	6,45	0,14	2,96	0,31	1,29	99,47	2,16
Taxa pentru lemnul eliberat pe picior, mii lei*	398,8	489,4	359,2	416,0	200,6	3,3	0	-
Total taxe pentru resursele naturale, mii lei	38468,3	42296,0	43705,5	45501,5	55075,8	60052,3	51707,8	-
Indicele de creștere/descrștere în lanț, coeficient	-	0,98	1,00	0,98	1,18	0,98	1,08	1,05
Total venituri BUAT, mil. lei	13461,5	14683,6	16724,3	18264,3	20387,1	23889,3	28721,2	-
Indicele de creștere/descrștere în lanț, coeficient	-	1,09	1,14	1,09	1,12	1,17	1,20	1,13
Ponderea în totalul veniturilor BUAT, %	0.29	0.29	0.26	0.25	0.27	0.25	0.18	-
Indicele deflator al PIB, coeficient	1,06	1,03	1,05	1,06	1,06	1,19	1,09	1,08

*Notă: Taxele respective au fost excluse începând cu 1 ianuarie 2021.

**Notă: Indicatorul a fost calculat ca medie geometrică.

Sursa: Elaborat de autori în baza [18; 20].

bugetelor locale arată că încasările din taxa pentru apă au fost executate în proporție de 92,9% față de nivelul precizat, iar nivelul de executare a încasărilor din taxa pentru extragerea mineralelor utile este unul și mai mic și constituie doar 72,9% față de nivelul precizat.

Referitor la taxa pentru extragerea mineralelor utile, se remarcă o evoluție destul de neuniformă a încasărilor. Astfel, reducerea încasărilor în anul 2023 este în contrast cu o creștere semnificativă cu 10,6 mil. lei, sau cu 60,1% în anul 2021 față de anul precedent, datorată modificărilor legislative ce au contribuit la simplificarea calculării taxei [21].

De asemenea, se constată că ritmul mediu anual de creștere a veniturilor din perceperea taxelor pentru utilizarea resurselor naturale este de aproximativ 5%, ceea ce este inferior ritmului de creștere a veniturilor BUAT, care în perioada analizată înregistrează o creștere medie anuală de aproximativ 13%, dar și a indicelui deflator al PIB de 8%, ceea ce înseamnă că această creștere este datorată în totalitate factorului inflaționist. Situația cea mai neplăcută este în cazul taxei pentru apă, veniturile din perceperea căreia au crescut în medie cu 2% anual, în timp ce indicele deflator al PIB a înregistrat o creștere medie a prețurilor de 8% anual.

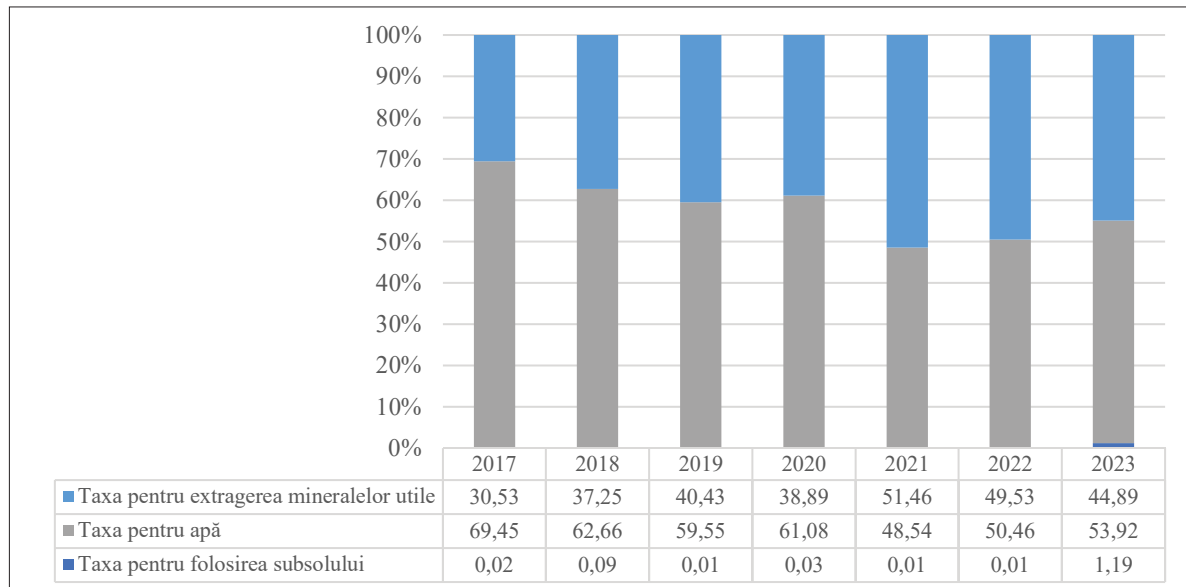

Figura 2. Structura veniturilor din taxele pentru resursele naturale în Republica Moldova, %.

Sursa: Elaborată de autori în baza [20].

Acest fapt este cauzat de neajustarea cotelor taxei pentru apă în intervalul 2017–2024 la nivelul creșterii prețurilor.

În continuare este analizată structura veniturilor din taxele pentru resurse naturale, pentru a stabili în ordinea contribuției financiare importanța fiecăreia dintre taxele pentru resurse naturale la formarea veniturilor publice (figura 2). Se constată că excluderea unor taxe pentru resursele naturale prin Legea nr. 60/2020 privind instituirea unor măsuri de susținere a activității de întreprinzător și modificarea unor acte normative nu a afectat semnificativ nici încasările totale din taxele pentru resurse naturale, nici structura acestor încasări (ponderea veniturilor din aceste taxe, luate cumulativ, constituia mai puțin de 1% în întreaga perioadă analizată). Astfel, deși excluderea lor este justificată din punct de vedere financiar, totuși, trebuie conștientizat faptul că aceste taxe realizează „nu numai funcții acumulative (fiscale) de colectare a unor mijloace financiare, dar și stimulative, pentru reorientarea beneficiarilor, în sensul economisirii și folosirii raționale și complexe a resurselor naturale, substituirii materiilor prime naturale cu cele sintetice, reciclării deșeurilor, păstrării și sporirii funcțiilor sociale și ecologice” [13, p. 64].

De asemenea, se constată că, din punct de vedere financiar, cel mai important dintre aceste instrumente este taxa pentru apă, care în anul 2023 deținea o pondere de aproximativ 54% din totalul încasărilor din taxele pentru utilizarea resurselor naturale, urmată de taxa pentru extragerea mineralelor utile, care a înregistrat 45%. Veniturile colectate din taxa pentru folosirea subsolului dețin o pondere nesem-

nificativă, de aproximativ 1% din totalul veniturilor din taxele pentru resurse naturale, totodată, se constată că ponderea acestora s-a majorat destul de mult comparativ cu anii 2017–2022, când era de aproximativ 0,01%.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Analiza efectuată arată că funcția financiară a taxelor pentru resursele naturale nu s-a confirmat, aceste taxe având o contribuție financiară foarte modestă la formarea veniturilor bugetare publice, prin urmare, nu a putut fi analizat nici impactul lor asupra protecției mediului.

Totalizând rezultatele studiilor efectuate până la moment de alți cercetători, constatăm, totuși, că scopul perceperii acestor impozite nu este cel de acumulare a veniturilor la dispoziția statului, ele realizând o funcție specifică – *cea de protecție a mediului*. Pornind de la premisa că „asigurarea unui mediu sănătos și sigur” reprezintă un obiectiv al Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030”, dar și că aceste taxe sunt surse de finanțare a BUAT de nivelul I, și deci vin să consolideze autonomia financiară la nivel local, se propune dezvoltarea acestor instrumente fiscale, la prima etapă, cel puțin prin revizuirea cotelor taxei pentru apă și ajustarea lor la creșterea medie a prețurilor în baza IPC sau a deflatorului PIB, iar la următoarea etapă, efectuarea unor studii privind oportunitatea majorării cotelor taxelor pentru resursele naturale, pe seama reducerii concomitente a cotelor la alte impozite, pentru a nu afecta dezvoltarea economiei conform „teoriei dividendelor duble”.

BIBLIOGRAFIE

1. Brusselsaers, J., Gillabel, J. How Circular Is the European Policy Landscape? In: *Circ. Econ. Sust.*, 2024, doi: <https://doi.org/10.1007/s43615-023-00334-6>
2. Ciobota, C.E. Fiscalitatea de mediu în Uniunea Europeană. În: *Perspectivile și problemele integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației*, Vol. 9, Partea 1, 3 iunie 2022, Cahul: Tipografia Centrografic SRL, 2022, 280-283.
3. Xiao, Q., Liu, D. What is the role of resource tax in sustainable development? A firm-level analysis for China. In: *Environ Sci Pollut Res*, 2023, 30, 52227-52240, doi: <https://doi.org/10.1007/s11356-023-25976-9>
4. Pigou, A. The Economics of Welfare, [online] <http://pombo.free.fr/pigou1920.pdf> (consultat: 18.01.2024).
5. Wolde-Rufael, Y., Mulat-Weldemeskel, E. Effectiveness of environmental taxes and environmental stringent policies on CO2 emissions: the European experience. In: *Environ Dev Sustain*, 2023, 25, 5211-5239, doi: <https://doi.org/10.1007/s10668-022-02262-1>
6. Radulescu, M., Sinisi, C.I., Popescu, C., & Iacob, S.E. Environmental tax policy in Romania in the context of the EU: Double dividend theory. *Sustainability*, 2017, 9(11), doi: <https://doi.org/10.3390/su9111986>
7. Ekins, P., Summerton, P., Thoung, C. et al. A Major Environmental Tax Reform for the UK: Results for the Economy, Employment and the Environment. *Environ Resource Econ*, 2011, 50, 447-474, doi: <https://doi.org/10.1007/s10640-011-9484-8>
8. Pearce, D. The role of carbon taxes in adjusting to global warming. In: *The Economic Journal*, Volume 101, Issue 407, 1 July 1991, 938-948, doi: <https://doi.org/10.2307/2233865>
9. Porter, M.E., Claas van der Linde. Toward a New Conception of the Environment-Competitiveness Relationship. In: *Journal of Economic Perspectives*, 1995, 9 (4): 97-118, doi: 10.1257/jep.9.4.97
10. Wang, Jie & Liao, Xianchun & Yu, Yue. The examination of resource tax reform facilitating firms' green innovation in resource-related industry in China. In: *Resources Policy*, Elsevier, 2022, vol. 79(C), 2022, doi: <https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2022.102980>
11. Date Eurostat, [online] <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/21a34566-4529-4794-9476-b23ba5c50f3b?lang=en> (consultat 18.01.2024).
12. Legea nr. 1515/1993 privind protecția mediului înconjurător. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 10, art. 28.
13. Bacal, P. Economia protecției mediului. Chișinău: ASEM, 2007. 414 p.
14. Troyanskaya M.A., Tyurina Yu.G. Istoricheskie aspekty nalogoblozheniya dobytykh poleznykh iskopaemykh. In: *Azimuth of Scientific Research: Economics and Administration*, 2018, T. 7, nr. 2(23), 330-334.
15. Bacal, P. Mecanismul economic de protecție a mediului în Republica Moldova. Abordare geografică și ecologică. Chișinău: Biotehdesign, 2018. 296 p.
16. Bacal, P. Probleme și recomandări de reformare a taxelor pentru utilizarea resurselor naturale în Republica Moldova. În: *Economica*, 2016, nr. 1(95), 68-79.
17. Legea nr. 60/2020 privind instituirea unor măsuri de susținere a activității de întreprinzător și modificarea unor acte normative. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 108-109, art. 186.
18. Codul Fiscal al Republicii Moldova nr. 1163/1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, Ediție Specială, 8 februarie 2007, p. 4.
19. Legea nr. 397/2003 privind finanțele publice locale. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 384-395, art. 612.
20. Date ale Ministerului Finanțelor privind executarea bugetelor autorităților publice locale, [online] <https://mf.gov.md/ro/ministerul-finan%C8%9Belor/catalogul-de-date-deschise-al-ministerului-finan%C8%9Belor> (consultat: 07.07.24).
21. Șargu, N.C. Impactul modificărilor legislației fiscale aferente taxei pentru mineralele utile extrase. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Exacte și Economice)*, nr. 2(142), 2021, 182-187, doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.5095105>
22. Hotărârea Curții de Conturi a Republicii Moldova nr. 67 din 16 decembrie 2020 cu privire la Raportul auditului conformității calculării și încasării taxelor pentru resursele naturale, [online] https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1072/%20hotararea-nr67-din-16-decembrie-2020-cu-privire-la-raportul (consultat: 18.01.2024).

Timotei Bătrănu. *Fetele din mahala*, 2022, acril, carton, 30 × 37 cm.